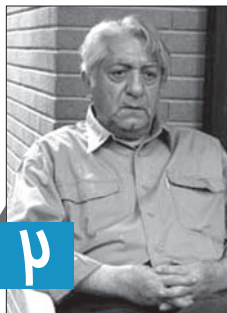

موسیقی جشنواره تئاتر سورمه ماه

● نشریه روزانه جشنواره تئاتر سورمه ماه ● مهر ۱۳۹۳ ● شماره سوم ●

«م»... «الف»... «ه»»

همیشه نحوه داوری‌ها در جشنواره‌های هنری محل بحث و مناقشه بود و همواره گروهی از هنرمندان از داوری جشنواره‌ها ناراضی بوده‌اند. شاید دلیل اصلی این موضوع را بتوان در عدم هماهنگی و البته سلیقه‌ای برخورد کردن هیات داوران جستجو کرد. اما سوالی که در حال حاضر مطرح می‌شود...

۲

۷

به‌تماشای رنگ و موسیقی

۷

دربار جشنواره منطقه‌ای تئاتر سورمه ماه

۶

انگاره‌های تئاتر شرق در تئاتر معاصر

یادداشتی بر نمایش «بچه‌های خاکستری»
راهی برای رهایی

۳

درباره نمایش «اوکاریتوی قهوه‌ای»
روزگار بازگشت یک مرد تنها

۴

چند خط درباره نمایش سوفیای من
مثلث تراژیک

۵

جشنواره تئاتر سورمه‌ماه از دریچه نگاه داوران

«م»... «الف»... «ه»

حسین سلیمی

همیشه نحوه داوری‌ها در جشنواره‌های هنری محل بحث و مناقشه بود و همواره گروهی از هنرمندان از داوری جشنواره‌ها ناراضی بوده‌اند. شاید دلیل اصلی این موضوع را بتوان در عدم هماهنگی و البته سلیقه‌ای برخورد کردن هیات داوران جستجو کرد. اما سوالی که در حال حاضر مطرح می‌شود این است که چه تدبیری اندیشیده شده تا مشکلات این چنینی بر سر راه جشنواره تئاتر سورمه‌ماه قرار نگیرد؟ اولین گامی که مسئولان برگزاری جشنواره برای قضاوت عادلانه آثار برداشتند، انتخاب هیات داورانی متشکل از کارشناسان و به معنای واقعی کلمه اهالی فن تئاتر بود. اما انتخاب افراد کارکنان حوزه تئاتر تنها تدبیر اندیشیده شده برای رعایت انصاف در قضاوت آثار نمایشی نبوده است؛ برگزاری جلسات و نشست‌های برای هماهنگی هیات داوران دیگر اقدامی بوده که در این خصوص انجام شده است. هیات داوران در این جلسات با ارزیابی آثار و تحلیل موشکافانه آن‌ها به تبادل نظر می‌پردازند تا حق هیچ کدام از هنرمندان در جشنواره پایمال نشود. مسئولان برگزاری این جشنواره تنها به حضور داوران اکتفا نکرده‌اند و از حضور اساتیدی چون عزت‌الله انتظامی و دکتر سعید کشن‌فلاح به عنوان مشاوران عالی بهره برده‌اند.

جزء لاینفک جشنواره

رحمت امینی که دبیری هنری جشنواره را بر عهده دارد در خصوص حضور این اساتید می‌گوید: استاد انتظامی و دکتر کشن‌فلاح جز لاینفک جشنواره تئاتر سورمه‌ماه هستند. گرچه برای این عزیزان به خاطر کسالت حالشان مقدور نیست در ترکیب هیات داوران باشند اما باعث افتخار بنده است که به عنوان مشاوران عالی، در کنار من هستند.

امینی از ایرج راد به عنوان هنرمندی شاخص، محبوب و ذی نفوذ یاد می‌کند و می‌گوید: من این افتخار را داشته‌ام که در چنین جشنواره در کنار استاد راد، کار قضاوت و داوری را به نوعی شاگردی کرده‌ام. ایشان تئاتری را که رنگ و بوی نمایش ایرانی داشته باشد را دوست دارند و امیدوارم آثار جشنواره‌ی این دوره از سورمه‌ماه مورد پسند ایشان قرار گیرد. دکتر مهراد رایانی مخصوص و دکتر سعید اسدی نیز دو چهره‌ی برجسته دانشگاهی هستند که سال‌ها با تئاتر حوزه هنری همراه بوده‌اند.

کشف استعدادها

دکتر کشن‌فلاح که علی‌رغم کسالت باز هم در این دوره حضور

حضور ۱۱ ساله انتظامی

اما عزت‌الله انتظامی هم که همیشه پای ثابت جشنواره بوده است، درباره حضورش در جشنواره می‌گوید: فکر می‌کنم ۱۱ دوره است که با حوزه هنری در ارتباط با جشنواره‌ی تئاتر سورمه‌ماه همکاری داشته‌ام. این جشنواره حرکت قشنگی است که جایگاه مخصوص خود، مخاطبان و تماشاگران خاص خود را دارد. مخاطبانی که در مهرماه هر سال منتظر برگزاری جشنواره هستند. من نیز در طی سالیان گذشته آثار خوب و قابل توجهی در این جشنواره دیده‌ام و امسال نیز تا جایی که توانم یاری کند به تماشای نمایش‌های جشنواره خواهیم نشست.

کشور را تامین کرد.

مدیرعامل خانه تئاتر می‌افزاید: متأسفانه مسئولین بالادست، شناخت کافی از تئاتر ندارند تا بدانند که تئاتر باید از دل مهد کودک‌ها کار خود را آغاز و انسان‌سازی کند. تئاتر درون مایه‌اش جز فکر و اندیشه و اخلاق نیست و این واقعیتی است که تئاتر، سازنده و ارزشمند است و هر چه بیشتر به آن پرداخته شود در آینده جامعه‌ی بهتری خواهیم داشت.

متن بر حاشیه می‌چربد

دکتر سعید اسدی دیگر عضو هیات داوران است. او هم جشنواره تئاتر سورمه‌ماه را یکی از جشنواره‌های تاثیرگذار تئاتری می‌داند و می‌گوید: یکی از دلپذیری‌های جشنواره‌ی سورمه‌ماه این است که برخلاف برخی جشنواره‌های دیگر که حاشیه‌های آن، متن اصلی را بدرنگ می‌کند، متن «سورمه‌ماه» همواره بیشتر از حواشی‌اش جلوه‌گر بوده است. جشنواره سورمه‌ماه جذابیت‌های زیادی دارد. یکی از جذابیت‌هایش این است که روی اصل و تفکر خود ثابت قدم ایستاده. برخی رویدادهای هنری متناسب با احوال زمانه، تغییر مسیر می‌دهند اما جشنواره سورمه‌ماه به جریان اصلی خود پایبند است و این نکته بارزی است.

ویترین تولیدات نمایشی حوزه هنری

علی قربانی هم که خود از اهالی تئاتر است و هم اکنون دبیر اجرایی بیست و سومین جشنواره سراسری تئاتر سورمه‌ماه است، جشنواره سورمه‌ماه را ویترین تولیدات نمایشی حوزه هنری می‌داند و می‌گوید: فراخوان جشنواره‌ی ما، بسیاری از مراکز استانی را ملزم به تولید اثر کرد. اما در تهران فراخوان عام برای جشنواره نداشتیم در عوض مراکز هنرهای نمایشی حوزه هنری، فراخوان تولید برای اجرا در تماشاخانه‌های حوزه هنری منتشر کرد و قرار شد آثار شاخص تولید شده به جشنواره نیز راه یابند. حدود ۵۰ اثر نمایشی در بخش اصلی جشنواره‌های مناطق سورمه‌ماه حاضر شده‌اند که از این میان ۱۳ اثر به جشنواره راه یافته‌اند و با اضافه شدن ۱۵ اثر از تهران، در مجموع ۱۸ نمایش در بخش اصلی این دوره از جشنواره به رقابت می‌پردازند.

یافته است، درباره این جشنواره می‌گوید: من این افتخار را داشته‌ام که از سال‌های دور در خدمت جشنواره تئاتر سورمه‌ماه بوده‌ام. یکی از ارزش‌ها و ویژگی‌های این جشنواره در کنار توجه به معنویت، در این بوده تا جوانان مستعد و جدیدی را به بدنه تئاتر کشور معرفی کرده است. خیلی از هنرمندان خوب تئاتر کشور کار خود را از حوزه هنری و از جشنواره‌های تئاتر سورمه‌ماه و ماه که اکنون از آن به عنوان جشنواره‌ی سورمه‌ماه یاد می‌شود، شروع کرده‌اند. بخصوص هنرمندان استان‌ها که در شهرهای خود فرصت بروز و ظهور نداشته‌اند اما در این جشنواره کشف و به سوی بنده اصلی تئاتر، هدایت شده‌اند.

این استاد دانشگاه ادامه می‌دهد: گرچه در سالیان گذشته تفاوت بین تئاتر استان‌ها و تئاتر تهران بسیار مشهود بود اما در ۵ سال اخیر رشد کیفی نمایش مراکز استانی حوزه هنری به گونه‌ای بوده که توانسته‌اند به خوبی با نمایش‌های تهرانی رقابت کنند و گاه، گوی سبقت را از نمایش‌های مرکز برده‌اند. تمرکزی که مرکز هنرهای نمایشی حوزه هنری در سال‌های اخیر بر تئاتر استان‌ها داشته اکنون بیشترین ثمرات خود را نمایان کرده است. جوانان همواره با صداقت وارد جشنواره سورمه‌ماه شده‌اند و خیلی از وظایفی که می‌بایست تئاتر دانشگاهی در قبال این جوانان، انجام می‌داد از حوزه هنری و جشنواره سورمه‌ماه تقبل کرده است و بحمدالله نتیجه آن نیز کشف نخبه‌ها و استعدادهایی بوده که بنده حرفه‌ای تئاتر کشور معرفی شده‌اند.

آینده تئاتر کشور

ایرج راد هم که یکی از اعضای هیات داوران است، درباره این جشنواره می‌گوید: سالیان دور، جشنواره‌های تئاتر در پایه نمایش‌های استان‌ها برگزار می‌شد. تئاتر استان‌ها نیازمند خودآزمایی و استعدادیابی بوده و هست اما مهم‌تر از کشف استعدادها، توجه و حمایت از استعدادهاست. بسیاری از اوقات در جشنواره‌ها استعدادهایی فوق‌العاده‌ای بروز می‌کنند که به دلیل عدم حمایت و پشتیبانی، خاموش می‌شوند. اکنون بضاعت و امکانات تئاتر کشور محدود است اما باید با همین اوصاف نیز با حمایت از استعدادها، آینده تئاتر

”

سعید کشن‌فلاح: من این افتخار را داشته‌ام که از سال‌های دور در خدمت جشنواره تئاتر سورمه‌ماه بوده‌ام. یکی از ارزش‌ها و ویژگی‌های این جشنواره در کنار توجه به معنویت، در این بوده تا جوانان مستعد و جدیدی را به بدنه تئاتر کشور معرفی کرده است.

“

یادداشتی بر نمایش «بچه های خاکستری»

راهی برای رهایی

علی پور موسی

نمایش «بچه های خاکستری» نمایشی از درون نوجوانان برای نوجوانان است و توانسته است عبرت‌آموزانه از باز یگران نوجوان، از یک پختگی مناسب در اجرا بهره برد و نمایشی را بر صحنه بیاورد که در عین استفاده از باز یگران آماتور، نمایشی کاملاً حرفه‌ای است. نمایشی با پرداختن به کار کودکان و دنیا و آرزوهای آنان است. این نمایش در باره تعدادی کودک کار است که برای یک فرد ظالم و زور گو به نام اردشیر کار می کنند و برای این که نانی برای خوردن و جایی برای خواب داشته باشند مجبور هستند با کمترین دستمزد برای او کار کنند. در یکی از روزها پول کار آن روز گم می شود و بچه‌ها به دنبال پیدا کردن راه‌حلی هستند که با فردی به نام موسی آشنا می شوند، او از طریق بازی و نمایش به آن‌ها می آموزد که چگونه می توانند با اتحاد و همدلی در مقابل اردشیر بایستند و حق خود را بگیرند.

پرداختن به چنین موضوعی نوع خود بکر و تازه است و کارگردان اثر با انتخاب چنین موضوعی علاوه بر تولید یک اثر خوب توانسته است که به عنوان یک کارگردان خلاق و هوشمند عمل کند. در کارگردانی این اثر نوعی هوشمندی در انتخاب بازی‌ها، اشیا و طراحی صحنه دیده می شود که برای یک اثر متفاوت به جا و لازم به نظر می رسد.

کارگردان اثر با ترکیب بندی‌های بازی نوجوانان حاضر بر صحنه و خلق میزانس‌های اکتیو اثر خود را با یک ریتم مناسب و به جا جلو برد و تماشاگر را با مشکلات کودکان کار آشنا کند و پای آن‌ها را به دنیای از بیرون سپاه و از درون رنگی و ساده آن‌ها بکشاند تا جامعه بیند که بخشی از یک جامعه که به چشم نمی آید چگونه است و چه

طراحی لباس نمایش بسیار چشمگیر است، فارغ از لباس مناسب باز یگران دختر کار، لباس شخصیت موسی به خوبی با کاراکتر او بر صحنه خوانش معنایی دارد و مخاطب خود را در مقابل یک فرد دیوانه که تنها زاینده تخیل این متن، این کارگردان و این نمایش است، نمی یابد و به راستی تجسم یک فرد کارتن خواب و تا حدودی

مجنون بر صحنه مشاهده می کند. انتخاب قطعات لباس باز یگران جزو آن دسته نکاتی است که نباید از خوب بودن آن گذشت و آن را عنوان نکرد.

موسیقی خوب نمایش، کاملاً به دنیای ترس، آرزو، وحشت و شادی رنگ تازه‌ای می بخشد و کاملاً همسو با جریان هنری اثر گام بر می دارد. کارگردان اثر به خوبی می داند که موسیقی را در کجای نمایش کلاژ کند که نه اذیت کننده باشد، نه از کار بیرون بزند و نه آن قدر کم باشد که نتواند ذهن مخاطب را که از طریق حس شنیداری نیز به تفکر

و داشته است در میانه راه بدون دریافت هیچ محصولی رها کند. نمایش «بچه های خاکستری» این پتانسیل را داشته است که با حضور در بیست و سومین جشنواره تئاتر سورهماه، جنس آثار حاضر در این جشنواره را جور کند و به ذائقه مخاطبان تئاتر نیز یک طعم جدید و خاص را بچشاند. برای این گروه باز یگران جوان و پرتایه و تمامی گروه کارگردانی و اجرا آروزی موفقیت داریم.

موسیقی خوب نمایش، کاملاً به دنیای ترس، آرزو، وحشت و شادی رنگ تازه‌ای می بخشد و کاملاً همسو با جریان هنری اثر گام بر می دارد. کارگردان اثر به خوبی می داند که موسیقی را در کجای نمایش کلاژ کند که نه اذیت کننده باشد، نه از کار بیرون بزند.

نیازها، خواسته‌ها و آرزوهایی دارد. در این اثر نمایشی استفاده از رنگ‌ها و نورها بسیار فکر شده و دقیق است و در لحظاتی کاملاً صحنه را به خوبی پوشش می دهد. بازی باز یگران کار نشان از یک تحلیل خوب از سوی کارگردان و گروه اجرایی دارد و مشخصاً باز یگران این اثر نمایشی، فضای متن و اجرای نمایش را درک کرده‌اند و به خوبی در این فضای زندگی می کنند و فقط این گونه نیست که طوطی وار دیالوگ‌هایی را به زبان برانند و نمایش را به پایان ببرند. این تحلیل که مشخصاً در کنار تمرینات رایج تئاتری برای گروه رقم خورده است، کاملاً نمود خود در اجرا را نشان می دهد و بازی بچه‌ها آن قدر نرم و روان است که گویی سالیان سال است بر صحنه تئاتر بازیگری حرفه‌ای انجام داده‌اند.

درباره نمایش «او کاریتوی قهوه‌ای»

روزگار بازگشت یک مرد تنها

سید جواد قوامی

نمایش «او کاریتوی قهوه‌ای» جزو آن دسته از آثار نمایشی رئالیستی است که با پس و پیش کردن چند صحنه برای مخاطب ایجاد معما می‌کند. جایی که کارگردان ابتدای صحنه دوم نمایش را به مخاطب خود نشان می‌دهد و سپس به سراغ صحنه اول می‌رود. داستان نمایش در مورد پدری است که به خاطر اندیشه‌های سیاسی‌اش خانواده خود را در مشکلات و رنج تنها گذاشته و رفته؛ اما اینک او برگشته است و می‌خواهد با خانواده خود دوباره ارتباط بگیرد، آشتی کند و در کنار آن‌ها زندگی کند. رابط این وصل شاید دخترش فرزانه باشد اما او رفتارهای عجیبش شک نامزدش را بر می‌انگیزد و همگی پی می‌برند که او مادرش را در حرم رها کرده است تا با نامزد خود به نیوزلند مهاجرت کند و به این طریق از تمامی ماجراهای زندگی خود فرار کند.

بازی بازیگر نقش نخست این نمایش که ایفاگر نقش فرزانه بود، می‌توانست به مراتب بهتر باشد، استرسی که او می‌خواست از طریق سفت کردن گره روسری خود، به تماشاگر منتقل کند که نه تنها موفق نیست، بلکه باعث ایجاد استرس بی‌مورد در تماشاگر نیز می‌شود و پس از مدتی او را عصبی می‌کند. لحن عصبی و تصنعی این بازیگر تمامی بخشی از ارزش‌های متن را از بین برده بود. زمانی که در یک نمایش رئالیستی، نقشی وظیفه ایجاد یک حلقه ارتباط با سایر نقش‌ها را به عهده دارد، باید پیش از این‌ها بر انتخاب و بازی او دقت شود تا بتوان با جذب مخاطب او را با کل قصه نمایش تا پایان مسیر همراه کرد. کاری که شاید به خوبی اتفاق نیفتاده است و باعث ایجاد گسست در نمایش می‌شود. بازی بازیگر مرد نیز در نقش داوود، نامزد فرزانه اغراق شده، غیرواقعی و همراه با صداسازی‌هایی دیگر از مد افتاده در جریان تئاتر بود که باعث می‌شد تماشاگران

احساس کنند در حال تماشای یک سریال دوبله شده هستند! همین بازیگر در نقش کارگر حرم با لهجه مشهدی‌اش، با تدوین یک خط مشی بازیگری درست و انتخاب‌های درست برای تشکیل یک شخصیت مناسب نقش، موفق عمل کرده است و توانسته است بخش‌های بسیاری از اکت ریتیم یا کشش دراماتیک نمایش را در جبران کند و نگذارد که به کل اثر ضربه‌ای وارد شود. بازی سایر بازیگران نیز در یک حد متوسط و معقول بود و فارغ از استفاده لهجه‌ها و صداسازی‌ها، می‌توانست نمره متوسط بگیرد. نکته حایز توجه در این نمایش، استفاده از یک بازیگر سالخورده در نقش پدر بود که کاملاً با نقش هم‌خوانی داشت و می‌توانست لحظات حس‌ماجرارا منتقل کند. بازیگری که با تجربه بازیگری خود تمامی صحنه‌های صحبت کردن با تلفن و دیالوگ با سایر بازیگران را با یک تفکیک مناسب حس‌ماجرایی ایفا کند و میان این دو به خوبی یک شکاف ایجاد کند.

طراحی صحنه این نمایش بسیار ساده و کاربردی طراحی شده بود و اگر برای رنگ تلفن‌ها نیز فکری می‌شد، شاید به طور تام و تمام کامل بود و می‌توانست اهداف متن و کارگردان را دنبال کند. استفاده از نام «او کاریتوی قهوه‌ای» که نام پرنده مختص مناطق جنوب شرق آسیا به خصوص کشور نیوزلند و خصیصه گوشه‌گیری آن که باعث شده کمتر از لانه‌اش بیرون بیاید و پرواز کند، با کلیت درونی متن بسیار منطبق است، درست در نقطه‌ای که فرزانه و داوود قصد مهاجرت به نیوزلند را دارند و فرزانه به عنوان یک دختر منهای زمان کار هرگز از خانه خارج نمی‌شود و این دوار جاع در متن با نام اثر و نام یک پرنده خاص مناطق جنوب شرقی آسیا همه از تمهیدات جالب متن و اجرا است. موسیقی زنده این اثر از یک ساززخمه ایرانی یعنی تار و ویولونسل و چند ساز ضربی و صداسازی تشکیل شده بود که علاوه بر پوشش کل مسیر نمایش، در نقاطی از اجرا به عنوان افکت صدایی ایفای نقش می‌کردند و حتی در بخشی از اجرا که پدر در حال خواندن شعر خود برای دختر است، نقش یک ساز موسیقی برای شعر را ایفا می‌کند که از نقاط قوت این اثر نمایشی است. نمایش «او کاریتوی قهوه‌ای» را می‌توان جزواتاری دانست که تماشاگر بارف بعضی ضعف‌ها از آن لذت خواهد برد و برای کارگردان این اثر نمایشی و گروه همراه او آرزوی موفقیت می‌کنیم.

موسیقی زنده این اثر از یک ساززخمه ایرانی یعنی تار و ویولونسل و چند ساز ضربی و صداسازی تشکیل شده بود که علاوه بر پوشش کل مسیر نمایش، در نقاطی از اجرا به عنوان افکت صدایی ایفای نقش می‌کردند و حتی در بخشی از اجرا که پدر در حال خواندن شعر خود برای دختر است، نقش یک ساز موسیقی برای شعر را ایفا می‌کند.

چند خط در باره نمایش سوفیای من

مثلث تراژیک

علی مردانی

نمایش «سوفیای من» جزو آن دسته از آثار اجتماعی می‌توان به حساب آورد که به یک مسئله فراگیر و ملتهب جامعه پرداخته است کارگردان در این نمایش درونیات یک زن، که عاشق معشوقه خویش است و حاضر است به خاطر او بالای دار هم برود را به تصویر می‌کشد. او معشوق کسی است که شاید هرگز عاشق او نبوده است، حتی از قاضی تقاضای اشد مجازات، یعنی اعدام را خواستار شده است، این چند سطر را می‌توان به عنوان خط اصلی این نمایش به حساب آورد.

منتشر و پراکنده در خصوص آن تصمیم گرفت و رای صادر کرد؟ آیا سوفیای داستان نماینده تمام زنان جامعه و کمال، نقطه کمال و نمایندگی تمامی مردان جامعه را به عهده دارد؟ این سوال مهم در اینجا مطرح می‌شود که کمال به عنوان طرف مرد قضیه که اتفاقاً معتاد نیز هست وزن و دویچه دارد و در حال خیانت به خانواده خود از راه ارتباط با سوفیا است، آیا زن خود را در دام عشقی غلط نیانداخته است؟ عشقی که فرجامی ندارد و باز هم به دوست داشتن خود اعتراف می‌کند، عشقی که مردی چنین منحط از منظر اخلاق و عرف اجتماعی که حتی مردان جامعه نیز به دیده شک به او خواهند می‌نگرد، تا این حد نیاز به وفاداری دارد و آیا زن تا به حال به مختصات عشق خود اندیشیده است؟ به راستی می‌توان این گونه بیان کرد که زن دچار عشقی خودخواهانه است، زیرا او کمال را دوست دارد، نه کمال او را دوست دارد، نه عشق او به کمال در دست ادای می‌شود و نه به جای مناسب قطع می‌شود. حال باید تماشاگر دستمال به دست بگیرد و های های بگریزد و در دل نیز کین و نفرت مردان را با خود داشته باشد. با پاسخ دادن به تمامی این سوالات می‌توان به راحتی به جنبه‌های مختلف این نمایش پرداخت.

باز یگر نخست کار که نقش سوفیا را به عهده دارد و در لحظاتی از لحن و صداسازی استفاده می‌کند، به خوبی توانسته است در قالب نقش در آید و فرامین کارگردان را اجرا کند، بازی‌هایی که بدون شک حاصل تفکرات کارگردان است و توانسته از یک پختگی نسبی برخوردار شود.

در این نمایش با پرداختن عشق یک زن به معشوقه خود و پذیرش تمام خطرات حتی مرگ، کارگردان اثر با تکیه بر متن نمایشی، زنی را به تصویر می‌کشد که محصور سه چیز است، عشق خود به معشوقه‌اش، معشوقه‌اش و جامعه، جامعه و معشوقی که دوشادوش هم این زن را محصور کرده‌اند و مرد با حمایت‌های قانونی و عرفی خود به زندگی‌اش ادامه می‌دهد و بدون آن که پایش در ماجرای که بدون شک بیشترین تقصیر را دارد، گیر بشود، زن را به دهان مهلکه می‌اندازد و با کشتن همسر نخست، یک مثلث تراژدی را برای ما به ارمان می‌آورد. نباید از این نکته گذشت که کارگردان اثر گاه خواسته و گاه ناخواسته آن قدر جریان خاکستری روابط میان زنان و مردان جامعه را تبدیل به یک جنگ اساطیری از جنس خیر و شر، بدی و نیک و اهریمن و اهورا می‌کند که نگارنده این سطور به عنوان یک مرد کاهی در طول نمایش احساس بدبینی نسبت به خود بکند. جایی که تمام مردان دیو صفت و با اعمالی زشت و بلید هستند و زنان را در چنگال خون آلود می‌فشارند! اما به راستی جریان اجتماعی مدرن امروز پذیرای چنین تعیین خط‌مشی‌هایی حتی در جامعه خودمان هست؟ آیا می‌توان با نگاه کالکتیو به یک مسئله کاملاً

در خصوص بازی بازیگران این نمایش، می‌توان این گونه گفت که بازیگر نخست کار که نقش سوفیا را به عهده دارد و در لحظاتی از لحن و صداسازی استفاده می‌کند، به خوبی توانسته است در قالب نقش در آید و فرامین کارگردان را اجرا کند، بازی‌هایی که بدون شک حاصل تفکرات کارگردان است و توانسته از یک پختگی نسبی برخوردار شود. اما بازیگر نقش لیلا نتوانسته با انتخاب یک استراتژی درست در مورد بازی‌اش، خود را تا نزدیکی درجه بازی سوفیا بالا بکشد و با او همسان شود. از سوی دیگر بازی نسبتاً ضعیف نقش کمال، بالانس ایفای نقش‌های فرعی نمایش را تا حدی پایین آورده بود. طراحی صحنه نمایش «سوفیای من» از یک ایده و اجرای خوب طراح صحنه بهره می‌برد که بر خلاف بازی ضعیف‌اش، طراحی خوبی را برای این نمایش انجام داده بود. طراحی صحنه‌ای که در عین سادگی بسیار کاربردی بود و چرخش و حرکت آن کاملاً با اهداف کارگردان و متن منطبق و همراه بود. به طور کلی سوفیای من قدم محکم و مثبتی برای یک کارگردان جوان است که در بخش تجربه‌های جوان حضور دارد.

گزارشی از کارگاه «چگونگی استفاده از شیوه‌های اجرایی نمایش سنتی در تئاتر معاصر»

وقتی انگاره‌های تئاتر شرق در تئاتر معاصر ریشه می‌دواند

مهدی یاری

برگزاری کارگاه‌های تخصصی یکی دیگر از بخش‌های بیست و سومین جشنواره تئاتر سورهماه است. مسئولان جشنواره با اضافه کردن این بخش به نوعی خواسته‌اند بار علمی جشنواره را هم بالا ببرند و به بعد علمی و آکادمیک هنر تئاتر نیز توجه داشته باشند. کارگاه «چگونگی استفاده از شیوه‌های اجرایی نمایش سنتی در تئاتر معاصر» نیز در همین راستا در جشنواره با حضور محمد حسین ناصر بخت و جمعی از علاقه‌مندان به تئاتر برگزار شد.

تغییرات تئاتر را از این سیستم رئالیستی رخت بار خود جدا کنند و شکلی جدید به آن بیفزایند. در نمایش‌های سنتی، حفظ سنت شرط است، بر عکس تئاتر که دنبال بدعت و نوآوری است. این مورد حتی در نقش‌های تکرار شونده هم وجود دارد اما در نمایش‌های سنتی، حتی نقش‌های ثابت باید قراردادها را حفظ و به آن عمل کند.

ناصر بخت در ادامه گذری هم به تئاتر شرق داشت و گفت: ما قبل از ورود تئاتر به شرق، آن را نمایش می‌نامیم، که مهم‌ترین ویژگی‌های آن متکی بودن به نشانه‌ها و سادگی آن است زیرا گاهی اصل بر آن بوده است که اتفاقا خیلی هم پیچیده و نمایشی نباشد. و با اجرای آن در میدان‌های شهر یا محیط طبیعی مثل جنگل، نمی‌خواستند (توهم واقعیت) را داشته باشند زیرا سیستم تفکری شرقی چنین اجازه‌ای نمی‌دهد و همیشه سخن از حقیقت است. باید دوباره بر مسئله حقیقت و سادگی نمایش‌های شرقی تاکید کنم و همین سادگی، قراردادها، عناصر و نشانه‌ها عامل جذب فعالان تئاتری غربی به سمت و سوی نمایش‌های شرقی است. آن‌ها می‌خواستند تئاتر را به سمت ریشه خود که همان سنت‌ها و آیین‌ها است و به نوعی فرار از رئالیستی بود که فکر می‌کردند آن‌ها را مسخ کرده است.

محمد حسین ناصر بخت که علاوه بر تدریس در دانشگاه دانشگاه مترجم و نمایشنامه‌نویس هم هست، مدرس این کارگاه بود. او گفته‌هایش در این نشست را با ریشه‌یابی در تاریخچه شکل‌گیری درام آغاز کرد و گفت: «آبیدوس» به مصر باستان می‌رسد که در آن قصه و درام هم وجود داشته است، البته شاید پیش از این مورد ذکر شده نیز مواردی وجود داشته‌اند اما مدارکی دال بر وجود آن‌ها نیست یا پرانکه است. با توجه به تغییرات مهم و پیچیده در اروپا پس از رنسانس، جامعه اروپا از آیین‌ها جدا شدند و به دنبال شیوه خود در تئاتر رفتند که تمامی این تغییرات را می‌توان در تغییرات اجتماعی جامعه آن روز اروپا جستجو کرد. نسل بعدی هنرمندان اروپا چون آیزنشتاین و مه بر هولت دوباره به دنبال آیین‌ها و سنت‌ها آمدند و تلاش کردند تئاتر غربی را با سنت‌های گذشته در آمیزند.

این نمایشنامه‌نویس در ادامه نشست از نسل بعدی هنرمندان تئاتر سخن گفت و افزود: نام‌هایی چون آنتوان آرتو، گروتسکی، یوجین باربا به عنوان نسل بعدی این هنرمندان تلاش کردند با توجه به سیستم فکری و دیدگاه اجتماعی خود، دست به تغییرات بنیادی بزنند و با ایجاد

ناصر بخت در پایان این نشست از ورود تئاتر در دوره مشروطه به ایران گفت و گفت: با توجه به اتفاقات سیاسی و اجتماعی آن دوره، فعالان عرصه هنر و سیاست به دنبال تغییر جامعه و آوردن تئاتر بودند، زیرا مهم‌ترین نکته درباره استفاده از این شیوه جدید، امکان گفتگویی بود که در دیالوگ تبلور می‌یافت، امکانی که در نمایش‌های سنتی وجود نداشت و میل داشت که تک‌گویی را کنار بزند که این امر تنها با کمک تئاتر ممکن بود. در نمایش سنتی، همه قصه را می‌دانند و به دنبال سر نوشت قهرمان قصه نمی‌گردند و عامل مهم اینگونه نمایش‌ها در ایجاد شکفتی و تکنیک (قصه در قصه) است که به طور دائم مرگ قهرمان قصه را به تعویق می‌اندازد و با شاخ و برگ یک واقعه را تعریف می‌کند مانند نقالی داستان رستم و سهراب که گاه در سه ماه روایت می‌شده است. از این شیوه برای آماده سازی، آگاه کردن و جلب توجه تماشاگران بهره گرفته می‌شد که مادر تئاتر نیز شاهد این موسیقی یا سکوت برای آغاز نمایش هستیم.

گفتگو با مهدی حبیبی

نگاهی معترضانه به جنگ‌های خاورمیانه

سجاد میرآبادی

«بررسی کوچک از یک اتفاق» نام نمایشی خیابانی است که برای بخش مهمان و غیر رقابتی جشنواره سورهماه آماده شده است. این نمایش مضمونی ضد جنگ دارد و با نگاهی معترضانه به جنگ‌های ویرانگری که در منطقه خاورمیانه در جریان است داستان پیشینه این جنگ‌ها را به زبان طنز روایت می‌کند. نویسندگی و کارگردانی این نمایش بر عهده مهدی حبیبی بوده است که با او در این خصوص گپ زده‌ایم.

نمایش «بررسی کوچک از یک اتفاق» در کدام بخش از جشنواره سورهماه اجرا خواهد شد؟

امسال جشنواره سورهماه بخشی به نام نمایش‌های خیابانی را به جشنواره اضافه کرده است و از چند گروه ویژه نیز برای اجرای نمایش دعوت کرده است. این بخش رقابتی نیست و مادر واقع مهمان جشنواره سورهماه هستیم.

در مورد قصه و حال و هوای تئاتر «بررسی از یک اتفاق» برایمان بگویید.

حال و هوای این نمایش درباره دنیایی ایده‌آل و بدون جنگ است. کارمان به این صورت بوده است که با دیدن نگاهی فانتزی و زبان طنز سعی کرده‌ایم این مفهوم را انتقال دهیم که دنیایی بدون جنگ و خشونت را خواستاریم. قصه نیز درباره گروهی از افراد حافظ صلح است که درباره علل و پیدایش جنگ از زمان‌های قدیم صحبت می‌کنند و روشن می‌کنند

پذیرش این نوع نمایش و اجرا از طرف مخاطب بیشتر می‌شود. در واقع به خاطر طنزی که در دل کار نهفته است مردم نمایش را بیشتر می‌پسندند و در نتیجه راحت‌تر نیز می‌توان حرف‌ها و مسایل را بازگو کرد.

فکر می‌کنید شرکت در جشنواره سورهماه ماه تا چه میزان به معرفی نمایش‌تان به مخاطب علاقمند به تئاتر کمک کند؟

جشنواره تئاتر ماه یکی از معتبرترین جشنواره‌هایی است که در سطح کشور برگزار می‌شود و همچنین معتبرترین جشنواره‌ای است که حوزه هنری برگزار می‌کند و کارهایی که در این جشنواره شرکت می‌کنند مطمئناً شرایط بسیار خوبی برای دیده شدن دارند. در این جشنواره به واسطه پشتوانه حوزه هنری از کارهای برجسته دعوت به عمل می‌آید و شرکت در آن به معرفی نمایش‌ها بسیار کمک می‌کند.

آیا تصمیمی برای اجرای نمایش‌تان در تهران و یا اجراهای بیشتر در شهر خودتان ملاحظه دارید؟

من فکر می‌کنم چون نمایش «بررسی کوچک از یک اتفاق» داستانی مناسبی دارد این قابلیت را نیز دارد که در شهرهای مختلف اجرای عمومی داشته باشد. پس از اجرای نمایش در جشنواره سورهماه و بازگشت به شهرمان نیز بنا داریم این نمایش را مجدداً برای همشهری‌هایمان اجرا کنیم.

مردم درباره چه چیزهایی سر نزاع داشته‌اند و امروزه نیز بر سر چه مسایلی جنگ و کشتار می‌کنند.

ایده اولیه این نمایش چطور به ذهن‌تان رسید؟

هر انسانی دوست دارد همواره کل دنیا در صلح و صفا و آرامش باشد و وقتی می‌بینیم در کل دنیا و به خصوص کشورهای اطرافمان در خاورمیانه چطور جنگ افروزی و کشت و کشتار می‌شود به فکر می‌افتیم و ناراحت می‌شویم. این مسایل و کشتار انسان‌ها بی‌گناه همه انسان‌ها را آزار می‌دهد و هر کس به حد توان خود دوست دارد با این‌طور مسایل مقابله کند. من نیز سعی کردم با اجرای این نمایش احساس خود را نسبت به ناامنی و جنگ و کشتار انسان‌های بی‌گناه در کشورهای همسایه ابراز کنم.

با توجه به این‌که این نمایش از شهرستان ملایر از استان همدان در جشنواره شرکت کرده است آیا در شهر خودتان اجرا نیز داشته‌اید؟

بله یک‌بار در شهر ملایر اجرای عمومی داشتیم.

باز خورد مخاطبان چگونه بود؟

نمایش ما چون متکی بر زبان طنز است و دنیایی فانتزی دارد به سرعت مخاطب را جذب می‌کند. کلا یکی از شیوه‌های کار من این است که زبان طنز را با نمایش و قصه‌ای که در آن جاری است ادغام کنم و سعی می‌کنم برای جذب مخاطب حرف‌هایم را در قالب طنز و کمدی و به‌خصوص کمدی موقعیت بیان کنم چون فکر می‌کنم

99

66

همراه با حسن سبحانی

به تماشای رنگ و موسیقی

نمایش «آقای قاضی صدایم را می شنوید؟» به نویسنده‌گی مرتضی شاه کرم و کارگردانی حسن سبحانی داستان زندگی یکی از بازماندگان جنگ است که در قالبی آئینی و محلی و استفاده از نشانه‌های بومی طراحی و اجرا می‌شود. موسیقی جنوبی در این نمایش یکی از ارکان اصلی آن به شمار می‌رود و به گفته کارگردان این نمایش پر است از رنگ و نور و موسیقی و طیف‌های مختلفی از مخاطبان می‌توانند با آن ارتباط برقرار کنند.

لطفاً درباره قصه و مضمون نمایش «آقای قاضی صدایم را می شنوید؟» بر ایمان بگویند.

این نمایش مضمون دفاع مقدسی دارد و داستان یک رزمنده است که از بازماندگان جنگ به شمار می‌رود. این رزمنده دائم مشغول قضاوت در مورد خود و کارهایی است که انجام داده؛ ما این نمایش را در قالبی آئینی اجرا کرده‌ایم و از آداب و رسوم منطقه خودمان شهر میناب و استان هرمزگان در آن استفاده کرده‌ایم و به اجرایی جدید دست یافته‌ایم.

پس این نمایش قصه و اجرایی بومی و محلی دارد.

بله دقیقاً همین طور است و ما در این نمایش از کدهای محلی و بومی و سنتی استفاده کرده‌ایم و همان طور که گفتیم اجرایی شکلی آئینی دارد.

در این نمایش از موسیقی جنوبی نیز استفاده کرده‌اید؟

بله؛ موسیقی اصلا یکی از ارکان نمایش ما محسوب می‌شود و سعی کرده‌ایم موسیقی را به یکی از شخصیت‌های نمایش تبدیل کنیم و سازها را به حرف زدن با مخاطب واداریم.

نمایشنامه این تئاتر را آقای مرتضی شاه کرم نوشته‌اند. چه نکته جذابی در این نمایشنامه دیدید که به کارگردانی ترغیب‌تان کرد؟

اولین نکته این بود که کارهای من اغلب درباره دفاع مقدس هستند و نمایشنامه دوست خویم آقای شاه کرم نیز مضمونی دفاع مقدسی داشت. دوم این که از مدت‌ها پیش مترصد صرفی بودم تا نمایشی را اجرا کنم که موسیقی در آن از ارکان اصلی باشد و در بطن کار قرار گیرد و با خواندن این نمایشنامه متوجه شدم این قصه و تم اصلی آن این قابلیت را دارند تا به آنچه در ذهنم از تئاتر آئینی و موسیقی محور داشتم تبدیل شوند. نکته دیگر این بود که قصه نمایشنامه «آقای قاضی صدایم را می شنوید؟» را می‌توانستم تبدیل به داستانی بومی و محلی کنم به همین خاطر با کمال میل کارگردانی این کار را بر عهده گرفتم.

پیش از حضور در جشنواره سور ماه نیز اجرای عمومی داشته‌اید؟

بله این نمایش قبلاً نیز اجرای عمومی داشته است. البته من در آن‌ها حضور نداشتم و کار توسط دوستان خویم روی صحنه رفته است ولی نمایشی که برای جشنواره سور ماه آماده کرده‌ایم کمی متفاوت شده است. این نمایش از کارهای خود حوزه و به سفارش این سازمان نیز تهیه شده است.

فکر می‌کنید مخاطبان تئاتر شما بیشتر چه کسانی هستند؟

مخاطب خاصی را نمی‌توانم برایتان مثال بزنم چرا که فکر می‌کنم نمایش ما این قابلیت را دارد که طیف وسیعی از مخاطبان را در سنین و بافرهنگ‌های مختلف جذب کند چون در این تئاتر از موسیقی‌های زیبا استفاده شده و آئین‌های محلی معرفی شده است و نمایش پر است از رنگ و نور و موسیقی که بالطبع برای مخاطبان پرکشش است و فکر می‌کنم تماشای آن لذت بخش باشد.

چه مدت زمان از انتخاب نمایشنامه تا اولین اجرای رسمی طی کردید و چه مدت تمرین داشتید؟

فکر می‌کنم حدود چهار ماه طی شد و در این بین در یک جشنواره استانی و یک جشنواره منطقه‌ای شرکت داشتیم و در حال حاضر نیز مهمان جشنواره خوب و معتبر سور ماه هستیم و بسیار خوشحالیم نمایش را برای مخاطبان این جشنواره اجرا می‌کنیم.

چرا جشنواره منطقه‌ای تئاتر سور ماه برگزار شد؟

بهناز شیربانی

برگزاری جشنواره منطقه‌ای از دیگر اتفاقات خوشایند در نحوه برگزاری جشنواره تئاتر سور ماه است. اتفاقی که نظر مساعد بسیاری از صاحب نظران حوزه تئاتر را در پی داشته است. محسن ذوالفقاری رئیس حوزه هنری استان سیستان و بلوچستان نظری در باره این طرح را این گونه بیان کرد: «مطرح شدن مبحث رقابتی شدن جشنواره‌های منطقه‌ای، خود به تنهایی می‌تواند باعث ایجاد انگیزه شود. اعلام این موضوع شور و حرارت زیادی را در میان جوانان ایجاد کرده است و آن‌ها برای حضور در این جشنواره رغبت بیشتری از خود به نمایش گذاشته اند. در استان سیستان و بلوچستان، از سه سال گذشته تاکنون، روند جدیدی را در پیش گرفته‌ایم. در این روند جدید اقدام به استعدادیابی از جوانان کرده و حضور نمایشی از این استان، اولین خروجی این روند است. سطح کیفی آثار نمایشی رو به رشد است و تلاش خواهیم کرد این کیفیت را به حد مطلوب ارتقا دهیم.»

محسن ذوالفقاری ادامه داد: «هر ارگانی بر اساس سرفصل‌های اصولی خود اقدام به تولید آثار فرهنگی می‌کند. پرداختن به ارزش‌های مهم است، اما نباید فراموش کرد گاهی موازی کاری نهادهای فرهنگی هم باعث هدر رفتن هزینه می‌شود و هم باعث می‌شود برخی موضوعات مشخص تر و بر خی کم رنگ شود. اگر موضوعات جدا و مشخص باشد، هنرمندان نیز تکلیف خود را در قبال هر موضوعی که توسط یک ارگان ارائه می‌شود به شایستگی می‌دانند و در همان حوزه تولید اثر می‌کنند.»

شاید نظر این مدیر درباره عملکرد حوزه هنری، گویا بانسند؛ او در بخش دیگری از صحبت‌هایش گفت: «حوزه هنری به عنوان یک ارگان فرهنگی دینی، فراتر از مباحث سیاسی به رسالت خود می‌پردازد و باعث ایجاد یک محیط باز و سالم برای طیف هنرمندان ارزشی که ایمان به مسائل دینی و رهبری دارند شده است. از سوی دیگر خانواده‌ها نیز به حوزه هنری اعتماد دارند و این نهاد فرهنگی را برای آموزش فرزندان خود انتخاب کرده‌اند؛ نهادی که با برنامه‌ریزی مناسب، هزینه‌ها و برنامه‌های اجرایی خود را به نحو احسن در شهرستان‌ها انجام می‌دهد.»

ایمان خواجوی، مسئول نمایش حوزه هنری استان هرمزگان نیز از دیگر مدیرانی است که بر برگزاری جشنواره منطقه‌ای را از نقاط قوت عملکرد حوزه هنری می‌داند و می‌گوید: «رقابتی شدن شکل جشنواره‌های منطقه‌ای برای گروه‌های استانی نقطه امید خوبی است تا با انگیزه مضاعف دست به تولید اثر نمایشی خود بزنند. انگیزه برای رقابت باعث ایجاد تحرک و نوآوری است، که هر دوی این موارد

باعث رشد تئاتر استان‌ها و تلاش‌های هنرمندان کشور جهت ارائه اثری قابل قبول و با کیفیت در جشنواره‌ها و اجراهای عموم است. شاید گروهی نتواند به جشنواره اصلی سور ماه راه یابد اما کسب یک جایزه در مرحله جشنواره‌های منطقه‌ای باعث ایجاد انگیزه و بررسی نقاط ضعف و قوت می‌شود.»

همان طور که در گفته‌های بسیاری از صاحب نظران دیده می‌شود، برگزاری جشنواره منطقه‌ای به نوعی در تعامل با جشنواره تئاتر سور ماه است و تکمیل کننده آن است. عملکردی که با یک برنامه‌ریزی دقیق، توانسته اثرات مثبتی به جا بگذارد.

برگزاری جشنواره منطقه‌ای در هر دوره برگزاری خود، برگزیدگانی معرفی می‌کند که می‌توانند نیروهای خلاق و با انگیزه‌ای در دنیای حرفه‌ای تئاتر کشور محسوب شوند و به نوعی استعدادیابی توسط این جشنواره انجام می‌شود. استعدادیابی از جمله مواردی است که مدیران حوزه هنری و مسئولان برگزاری جشنواره تئاتر سور ماه تأکید بسیاری بر آن دارند و هر بار به دنبال راهکاری هستند تا این بخش را تقویت کنند چرا که عمیقاً به این اصل معتقدند که قطعا

نیروهای با انگیزه‌ای در سراسر کشور وجود دارند که تنها باید کشف شوند و حمایتی از آن‌ها صورت بگیرد که خودشان را باور کنند و به چیزی که مدنظرشان است برسند. برگزاری جشنواره منطقه‌ای نقطه عطفی در برگزاری جشنواره‌های موضوعی است که تاکنون ثمرات بسیاری داشته و باید امیدوار بود با همین قوت در آینده نیز ادامه داشته باشد.

عکاس: علی حدادی اصل، محسن سیدی
 مرتضی رحمانی فرزاد
 نشانی: خیابان سمیه، نرسیده به خیابان حافظ حوزه
 هنری سازمان تبلیغات اسلامی

همکاران: امید حسین دوست
 حنیف سلطانی، علی مهدوی، رسول فاتحی
 علی پور موسی، بهناز شیربانی و...
 امور هنری و صفحه آرا: داود پیشکار

نشریه روزانه جشنواره تئاتر سوره ماه
 صاحب امتیاز: حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی
 سردبیر: فرنگیس یعقوبی
 دبیر تحریریه: محمد حسین سلیمی

بیست و ششمین جشنواره تئاتر سوره

تماشاخانه

